

Recenzija knjige / Book review:

SOCIAL SECURITY LAW IN SLOVENIA PRAVO SOCIALNE VARNOSTI V SLOVENIJI

KRESAL, Barbara, KRESAL ŠOLTES, Katarina, STRBAN, Grega. *Social security law in Slovenia*. Second edition. International Encyclopaedia of Law / Social Security Law, ed: Roger Blanpain. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, Law & Business, [2014]. 246 str., ISBN 978-90-411-5150-6.

Januarja 2014 je izšla druga, dopolnjena in spremenjena izdaja monografije z naslovom "Pravo socialne varnosti v Sloveniji". Monografija je del ene od najbolj uglednih mednarodnih enciklopedij prava "International Encyclopaedia of Law / Social Security Law". Izdaja jo založba Wolters Kluwer Law & Business, glavni urednik zbirke pa je prof. dr. Roger Blanpain. Monografija je delo avtorjev prof. dr. Barbare Kresal, dr. Katarine Kresal Šoltes in prof. dr. Grege Strbana. Predstavlja sistem socialne varnosti v Sloveniji in prenaša spoznanja s področja zakonskih mehanizmov glede zdravstvenega varstva, poškodb pri delu in poklicnih bolezni, nezmožnosti za delo, pokojnin, socialnovarstvenih nadomestil, nadomestil in služb v primeru brezposelnosti ter družinskih prejemkov. Analiza obsega pogoje in postopke za uveljavljanje dajatev, sistem izračunavanja dajatev ter financiranja sistema, institucionalni okvir, relevantne pravne podlage in nadzor. Nadomestila upokojujencev, zaposlenih in javnih uslužbencev, samozaposlenih in invalidov so natančno obrazložena, vključno s podrobno analizo zahtevkov ter postopkov uveljavljanja in varstva pravic.

Knjiga je razdeljena na XI. delov, ki pokrivajo posamezna področja sistema socialne varnosti ter samo organizacijo in delovanje nacionalnega sistema: institucije (I. del), prispevki in financiranje (II. del), zdravstveno varstvo (III. del), starševsko varstvo in družinski prejemki (IV. del), nezmožnost za delo (V. del), nesreče pri delu in poklicne bolezni (VI. del), brezposelnost (VII. del), pokojnine (VIII. del), invalidi (IX. del), socialna pomoč (X. del), uveljavljanje in varstvo pravic (XI. del).

Posebej je treba izpostaviti tudi uvodni splošni del, ki vsebuje besedila, ki bralcem predstavijo socialno in ekonomsko ozadje, zgodovinski razvoj, strukturo slovenskega sistema socialne varnosti ter pravne vire na področju socialne varnosti. Monografiji je dodana izbrana bibliografija ter stvarno kazalo.

Prof. dr. Barbara Kresal je avtorica naslednjih poglavij: uvodni splošni del, institucije, prispevki in financiranje, starševsko varstvo in družinski prejemki, invalidi in socialna pomoč. Dr. Katarina Kresal Šoltes je avtorica poglavij o brezposelnosti ter postopkih za uveljavljanje in varstvo pravic. Prof. dr. Grega Strban je avtor poglavij o zdravstvenem varstvu, nezmožnosti za delo, nesrečah pri delu in poklicnih boleznih ter poglavja o pokojninah.

V uvodnem splošnem delu, ki ga je pripravila *Kresal B.* med drugim zvedemo, da v Sloveniji od BDP porabimo za izdatke za socialno varnost manj kot je povprečje v EU. V letu 2008 smo v Sloveniji porabili 21% BDP za izdatke za socialno varnost, medtem ko je bilo povprečje v EU 26% oz. v euro področju 27%. V letu 2010 so izdatki v deležu BDP narasli tako v Sloveniji kot v EU; v Sloveniji so znašali 25% BDP, povprečje v EU pa je bilo 29% oz. v euro področju 30%. Tudi poraba izdatkov za socialno varnost na posameznika je v Sloveniji pod povprečjem EU; v letu 2008 je znašala 75% povprečja EU, v letu 2010 pa samo še 72% povprečja EU. Več kot tri četrtine vseh izdatkov gre v Sloveniji za pokojnine in zdravstveno varstvo, za brezposelnost le okrog 3% (Social Security Law in Slovenia, para. 9 in 10). V povprečju so torej druge države EU pri zagotavljanju socialne varnosti državljanom bolj radodarne kot pa je Slovenija, za socialno varnost namenijo večji delež BDP. Zaskrbljujoč pa je zlasti trend, ki Slovenijo še oddaljuje od evropskega povprečja.

Vzporedno s podatki o obsegu in strukturi izdatkov za socialno varnost, kjer Slovenija zaostaja za evropskim povprečjem, pa *Kresal B.* navaja tudi dobre karakteristike za Slovenijo, zlasti dejstvo, da je v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami zelo nizka dohodkovna neenakost. Kljub temu opozarja, da se delež prebivalstva, ki živi pod pragom revščine, v zadnjih letih konstantno povečuje, od 11,3% v letu 2009 do 13,6% v letu 2011 (povprečje v EU je bilo 16,9%). Sorazmerno nižja stopnja revščine in dohodkovne neenakosti v primerjavi z drugimi državami je posledica zgodovinskega razvoja in dobro razvitega sistema socialne varnosti v Sloveniji v preteklosti. Novejše študije pa ugotavljajo, da se v zadnjih letih v Sloveniji povečuje ne samo delež tistega prebivalstva, ki živi pod pragom revščine, temveč se povečuje tudi delež revnih zaposlenih (Vesna Leskošek et al., Revščina zaposlenih, Sophia, 2014). Kot navaja v monografiji *Kresal B.*, je glede na obstoječo krizo, Slovenija od leta 2009 že večkrat posegla tudi v shemo socialnih dajatev, zlasti z vidika zaostrovanja pogojev in krčenja sredstev. Tudi začasni varčevalni ukrepi na področju sistema socialne varnosti po ZUJF in drugih predpisih še vedno veljajo, večinoma do konca leta 2014, kolikor ne bodo podaljšani.

Druga dopolnjena izdaja monografije vključuje novo ureditev pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki jo je decembra 2012 uvedel ZPIZ-2 in je bila uveljavljena v začetku leta 2013. *Strban* ugotavlja, da je struktura pokojninskega in invalidskega zavarovanja po reformi ZPIZ-2 v večjem delu ostala enaka, da pa so se spremenili posamezni parametri, med drugim je bilo uveljavljeno pravilo upokojitvene starosti pri 65-ih letih, podaljšano obdobje za izračun pokojnine, uvedena preglednejša indeksacija preteklih plač, bonusi in malusi za spodbujanje daljšega zaposlovanja in čim kasnejšega odhoda v pokoj idr. Glavna karakteristika slovenskega pokojninskega sistema še vedno ostaja prvi (javni) steber kot najpomembnejši steber za zagotavljanje dohodkovne varnosti za starost.

Pomemben del novosti se nanaša tudi na zakonodajne reforme na področju trga dela. V marcu 2013 sta bili sprejeti nova delovna zakonodaja ter obsežna novela zakona o urejanju trga dela. Čeprav je bila Slovenija vse do začetka krize do leta 2009 v samem vrhu držav EU z najnižjo stopnjo brezposelnosti (npr. 4,4% v letu 2008), pa je kriza brezposelnost več kot potrojila, ugotavlja *Kresal Šoltes*. K učinkovitejšemu reševanju problema naraščanja brezposelnosti naj bi prispevala tudi nova zakonodaja iz leta 2013, ki je uvedla: odpravo javne objave pri zavodu za zaposlovanje za delodajalce zasebnega sektorja, možnost zagotavljanja storitev na trgu dela za odpuščene delavce že v času odpovednega roka, začasno in občasno delo upokojujencev, zaostritev pogojev in obsega pravice do denarnega nadomestila za brezposelnost, možnost izvajanja storitev na trgu dela tudi s strani reprezentativnih sindikalnih in delodajalskih organizacij, zaostritev pogojev za izvajanje dejavnosti agencij za začasno napotitev delavcev k drugemu uporabniku idr.

Monografija pa ni zaključeno delo, saj jo avtorji letno dopolnjujejo glede na zakonske novosti na tem področju. Monografija je dosegljiva v knjižni in elektronski obliki. Je dragocen vir za pravnike, ki se ukvarjajo z zadevami socialne varnosti, kot tudi za vse tiste javne službe in zasebne prakse, ki so vključene v razvoj in uveljavljanje socialne zakonodaje in politike, prav tako pa je tudi pomemben prispevek k primerjalnopравниim študijam sistemov socialne varnosti.

Prof. dr. Mitja Novak